

der Billiton-maatschappij achtten zij minder juist. Tin is niet een artikel van kwaliteit, koffie daarentegen is dit bij uitnemendheid wél. De reis heeft dikwijls invloed op de kwaliteit ten goede. Daarenboven komen hier, waar de koffie zoo uitmuntend gesorteerd wordt, de verschillende kwaliteiten beter tot haar recht. In de vrees, dat de Handelsmaatschappij door hare handelingen als koopman nadeelig zou werken op de uitkomsten van de veilingen der gouvernements-koffie, deelden deze leden niet, omdat naar hunne meening de ervaring dat bezwaar niet heeft aangetoond. Zij waren veeleer van oordeel, dat hoe meer koffie aan de Nederlandsche markt wordt gebracht, des te voordeliger de opbrengst der gouvernementsveilingen zijn zal.

Door sommigen werd er nog op gewezen, dat eene fiscale overweging hier niet uitsluitend in aanmerking komt. Het is voor Nederland van overwegend belang om de markt en de stapelplaatsen der koffie te behouden. Gesteld al (hetgeen evenwel onbewezen is), dat verkoop van alle of nagenoeg alle Gouvernements-koffie in Indië voor de schatkist iets voordeliger ware, daartegenover staat het grootere voordeel om ten bate van onze scheepvaart en onzen handel de koffiemarkt in Nederland te handhaven en zoo mogelijk in bloei te doen toenemen.

3. Volgens art. 6 der overeenkomst worden geschillen, uit deze overeenkomst voortvloeiende, onderworpen aan het oordeel van drie scheidslieden, waarvan een door elk der partijen en een door den Hoogen Raad der Nederlanden te benoemen.

Waarom, werd in eene afdeling gevraagd, worden zij niet benoemd in gemeen overleg en bij gebrek aan overeenstemming door den Hoogen Raad, gelijk in art. 48 der overeenkomst, bekrachtigd bij de wet van 22 Juli 1890 (*Staatsblad* n°. 134) ten aanzien der spoorwegmaatschappijen is voorgeschreven?

Een lid achtte de aanwijzing van scheidslieden onnoodig, aangezien het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering in de rechtspleging door scheidsmannen voorziet. Zijns inziens is daarenboven de aanwijzing van den Hoogen Raad minder doelmatig, nu bij aanneming van het onder n°. 37 aangeboden wetsontwerp art. 87 der Wet op de Regterlijke Organisatie wordt ingetrokken.

Volgens een derde gevoelen is, ter voorkoming van geschillen van bevoegdheid, de aanwijzing van den bepaalden rechter, die uitspraak zal doen, wenschelijk.

Van eene andere zijde herinnerde men, dat de bepaling van art. 6 reeds in de vroegere overeenkomst wordt aangetroffen en, naar men meende, nimmer tot eenige moeilijkheid heeft geleid.

Vastgesteld 12 Juni 1893.

SIX.

VAN ALPHEN.

NEBBENS STERLING.

VAN GENNEP.

VAN LIER.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

1°. goedkeuring van het op 14 Februari 1893 te 's Gravenhage onderteekend Protocol betreffende de uitvoering van de den 16den November 1887 te 's Gravenhage gesloten Internationale overeenkomst tot het tegengaan der misbruiken, voortvloeiende uit den verkoop van sterken drank onder de visschers op de Noordzee buiten de territoriale wateren (149);

2°. intrekking van artikel 87 van de »wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie»

en in verband daarmede wijziging van eenige bepalingen der bestaande wetgeving (37);

3°. verhooging van het IVde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1892 (154);

4°. onteigening van eigendommen in de gemeente 's Gravenhage, ten behoeve van den aanleg van eene straat met riool, verbindende de Prins-Willemstraat met de Duinstraat, met zijtakken naar den Drogersdijk, te Scheveningen (173);

5°. onteigening van eigendommen in de gemeente 's Gravenhage, noodig voor het dempen van sloóten, met verbetering van bestaande en aanleg van nieuwe verkeerswegen, in het westelijk gedeelte dier gemeente (174);

6°. regeling der bestemming van het voordelig slot der algemeene rekening van Staatsontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1889 en voorziening in de dekking van de nadeelige slotender rekeningen over eenige andere dienstjaren (103);

7°. regeling van de bestemming der gelden aan den Staat uitgekeerd krachtens art. 36, eerste lid, der wet van den 9den Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 78), der gelden krachtens art. 24, vierde lid, der wet van den 9den Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 79) in 's Rijks schatkist te storten en der aan den Staat overgedragen kapitalen, bedoeld in art. 87, lit. a, van de bij de wet van den 22sten Juli 1890 (*Staatsblad* n°. 134) bekrachtigde overeenkomst door den Staat met de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen gesloten (105);

8°. goedkeuring van den onderhandschen verkoop van een tot het Kroondomein behoorend perceel grond te Dinteloord aan die gemeente (116);

9°. goedkeuring van den onderhandschen verkoop van een stuk tuingrond te Zevenbergen aan P. A. Th. COETS DE BOSSON aldaar (128);

10°. bekrachtiging van den afstand om niet van twee gebouwen met erven en van een derde gebouw, alle te Grave, en van den onderhandschen verkoop van het erf van laatbedoeld gebouw, alles aan de gemeente Grave (134);

11°. bekrachtiging van den onderhandschen verkoop van eene watervlakte, deel uitmakende van de rivier de Vecht aan J. W. F. SCHEFFER JR., te Weesp (144);

12°. goedkeuring van de uitgifte in erfpacht voor 30 jaren van een tot het Kroondomein behoorend stuk grond te Hontenisse aan de coöperatieve stoomzuivelfabriek »Hontenisse», aldaar (147);

13°. wijziging van de Wet op de Middelen voor het dienstjaar 1893 (150);

14°. bekrachtiging van den onderhandschen verkoop van spoorweggrond te Leeuwarden aan J. J. Olivier c. s. (79);

15°. bekrachtiging eener overeenkomst, waarbij aan de gemeente Groningen vergunning is verleend om een voor publieken weg aan haar overgedragen stuk grond te bestemmen voor den bouw van een Museum van Oudheden (172);

16°. machtiging tot kosteloozen afstand, aan de gemeente Breda, van harde wegen, door den Staat aan te leggen op voormaligen vestinggrond tusschen de Nieuwe Ginnekenstraat en de gemeentelijke begraafplaats — en van een stuk grond aldaar (148).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld 8 Juni 1893.

DE SAVORNIN LOHMAN.
RAHUSEN.
NIJSINGH.
PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAP-
PORTEURS over het ontwerp van wet tot verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1893, ten behoeve van den aanleg van een spoorweg van Probolinggo over Klakah en Djember naar Panaroekan met een zijtak van Radoeagoeng naar Pasirian.

1. Te gelijk met dit wetsontwerp ontving de Kamer eene andere voordracht, eveneens tot verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het loopende dienstjaar, en wel ten behoeve van de werken tot verbetering der bevoeiing en afwatering van de Solo-vallei. In afwijking van het voorbeeld der Tweede Kamer, waar over beide ontwerpen van wet, ofschoon op verschillende tijdstippen en bij verschillende Koninklijke boodschappen ingediend, slechts één Verslag is uitgebracht, meent de Commissie van Rapporteurs, ter voldoening aan het verlangen in eene der afdelingen kenbaar gemaakt, over elk der beide ontwerpen een afzonderlijk Verslag te moeten vaststellen, ten einde latere raadpleging der stukken niet te bemoeilijken.

2. De strekking van dit wetsontwerp en van dat betrekkelijk de Solo-vallei is om de voortbrengingskracht van Java te verhoogen. Die strekking ontmoette nagenoeg algemeene instemming en men kon zich vereenigen met de financieele beginselen, door den Minister van Koloniën in de Memorie van Antwoord ontvouwd.

Ook enkele leden, die in beginsel het recht van Nederland op eenige bate uit de Indische geldmiddelen handhaafden, hadden op den aangevoerden grond geen bezwaar tegen deze wetsontwerpen. Evenmin was dit het geval bij eenige andere leden, die, hoewel voor spoorwegaanleg door particulieren met rentegarantie door het Gouvernement gestemd, van oordeel waren, dat de nu voorgestelde lijn een complement vormt van de reeds bestaande Staatsspoorwegen op Java.

Sommige leden, insgelijks voorstanders van deze voordrachten, achtten het niettemin plicht om met het oog op de Indische financiën, aan de Regeering in overweging te geven bij het ontwerpen van dergelijke werken de noodige matiging niet uit het oog te verliezen. Zij meenden niet te mogen voorbijzien, dat de raming van de opbrengst van den geprojecteerden spoorweg en de raming der voordeelen, die de werken tot verbetering der bevoeiing en afwatering van de Solo-vallei zullen opleveren, niet zoo veel zekerheid aanbieden, dat daardoor de rente van het bestede kapitaal gewaarborgd zoude zijn.

Hiertegenover wezen anderen op de uitkomsten, die de

exploitatie der bestaande spoorwegen op Java oplevert. Op twee cijfers vestigde men de aandacht.

Ten eerste. Uit bijlage HH van het Koloniaal Verslag van 1892 blijkt, dat de oosterlijnen van den Staatsspoorweg op Java 6,16 pct. netto van het aanlegkapitaal hebben opgebracht.

Ten anderen. » Volgens den laatst verschenen jaargang der Statistiek van het vervoer op de spoorwegen en stoomtramwegen in Nederlandsch-Indië had de exploitatie van de 1450 K.M. Staats- en particuliere spoorwegen, die op ult. 1891 in Nederlandsch-Indië voor het publiek verkeer waren opengesteld (1275⁵ K.M. op Java en 192⁵ K.M. op Sumatra), in 1891 netto (d. i. na aftrek van de exploitatiekosten) afgeworpen f 5 860 790, gelijkstaande met 4,77 pct. van het aanlegkapitaal." (Koloniaal Verslag van 1892, bladz. 139.)

Deze cijfers achtten de leden, die ze aanhaalden, be-
moedigend.

Te meer was men genegen om de bij deze ontwerpen aangevraagde verhooging der Indische begrooting toe te staan, omdat hier niet alleen op de rechtstreeksche voordeelen voor den Staat moet worden gelet, maar ook op de vermeerdering van welvaart der bevolking en op de indirecte voordeelen, welke daaruit voor de schatkist voortvloeien.

2. Blijkens de Memorie van Toelichting bestaat het voornemen om de baanvakken Probolinggo-Pasirian en Panaroekan-Djember gelijktijdig onderhanden te nemen. Met het vak Djember-Radoeagoeng zou eerst later worden begonnen. Men vroeg hoe het staat met de opneming van dit laatste vak? Is zij reeds geheel voltooid? De streek, waardoor dat baanvak geleid wordt, is, meende men, nog niet volledig bekend. Daar liggen vele voor koffie- en andere cultures geschikte gronden, waarvan de aansluiting aan den spoorweg gewenscht zoude zijn. Lang is dat baanvak niet, zoodat die arbeid niet veel tijd vorderen kan.

3. Met belangstelling heeft men kennis genomen van de Nota omtrent den economischen toestand der gewesten, die door den geprojecteerden spoorweg worden doorsneden. (N°. 4 der stukken.)

Bijzonder trok de zeer gunstige getuigenis door de Regeering in de Nota gegeven omtrent den toestand der tabakscultuur in de afdeling Djember de aandacht.

» Millioenen ponden tabak worden van hieruit, " — aldus bladz. 2, kolom 2, der Nota —, » jaarlijks naar Nederland verzonden en millioenen gulden jaarlijks onder de bevolking gebracht." Verder wordt de inlandsche bevolking aldaar » de rijkste en meest welvarende van geheel Java " genoemd.

Nog vóór dat die Nota de Kamer bereikte, trof men in de Indische dagbladen berichten aan, die minder gunstig luiden over den economischen toestand van Djember, in het bijzonder wat de tabakscultuur betreft.

Kan de Regeering daaromtrent inlichtingen geven? Zijn er van bestuurswege maatregelen genomen, om aan die misstanden een einde te maken en te voorkomen, dat de welvaart der bevolking daaronder lijde?

Vastgesteld 12 Juni 1893.

SIX.
VAN ALPHEN.
NEBBENS STERLING.
VAN GENNEP.
VAN LIER.